

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD  
V BRNĚ

# PŘEHLED VÝZKUMŮ 1984



BRNO 1987

## NEZNÁMÉ DROBNÉ STŘEDOVĚKÉ OPEVNĚNÍ NA KATASTRU OBCE VLACHOVIC /okr. Gottwaldov/

Pavel Kouřil, AÚ ČSAV Brno

Na vlachovském katastru, přibližně 2,5 km severozápadně od Ďulova kopce, v místě zvaném Doruškovy břehy, ve vzdálenosti 2,5 - 3 km od vsi Újezd, se na levém břehu potoka zvaného Sviborka, na okraji lesa, západně od kóty 495, nacházejí pozůstatky drobného středověkého opevnění. Fortifikace nepochybně patří k blízko ležící zaniklé středověké osadě Rybník /trať s pomístním názvem Rybnicko, také Rybensko či Rybnická/, o které se uvádí, že již roku 1463 byla pustou vsí.

Opevnění, porostlé stromy a keři má tvar nepravidelného obdélníku se zaoblenými rohy o rozměrech 30 x 20 x 31 x 25 m a je delší osou orientované ve směru JV-SZ. Na straně severovýchodní a jihovýchodní je ještě čitelný mělký příkop šíře zhruba 2,5 m, který zde odděluje celou fortifikaci od mírně stoupajícího terénu, do kterého je zaříznuta. Celá terasa se pak v místě opevnění zvedá 4 - 5 m nad úroveň inundačního pásma potoka.

Několika malými sondami místních vlastivědných pracovníků byla v hloubce 15 - 20 cm získána nečetná kolekce středověké keramiky, kterou lze rámcově klást do 14. - 15. stol.; zaznamenány byly rovněž opálené kameny.

Eine kleine unbekannte mittelalterliche Befestigung im Kataster der Gemeinde Vlachovice /Bez. Gottwaldov/. Im Kataster der Gemeinde Vlachovice hat man eine bisher unbekannte kleine mittelalterliche Befestigung in Form eines unregelmässigen Rechteckes mit abgerundete Ecken, in einen mässig ansteigenden Hang eingeschnitten, festgestellt. Die Befestigung kann mit der in der Nähe liegenden mittelalterlichen Dorfwüstung Rybník in Zusammenhang gebracht werden, von der angeführt wird, dass sie bereits im Jahre 1463 ein verödetes Dorf gewesen ist.

## DVĚ DROBNÉ STŘEDOVĚKÉ FORTIFIKACE NA KAT.ÚZ. OBCÍ KARPENTNÁ A MYSLÍK /okr. Frýdek-Místek/

Pavel Kouřil, AÚ ČSAV Brno, Rudolf Žáček, OVM Frýdek-Místek

Na nevysoké terase levého břehu řeky Olše, na samém okraji vsi Karpentná, lze spatřit pozůstatky již značně poškozené středověké fortifikace, v jejímž příkopu, který je na straně a odděluje rovnou plošinu od stoupajícího terénu, stojí dům čp. 65. Na straně JV je poněkud níže položený jazykovitý výběžek, členěný nehlubokým úzkým příkopem. Opevnění obtéká na JZ straně tzv. Liděřovský potok, vlévající se do Olše. Několic malých sond, položených na centrálním platu, nepřineslo ve velmi plytké kulturní vrstvě /3-5 cm/ žádné archeologické nálezy.

Z umístění lokality nad soutokem Olše a Liděřovského potoka lze do jisté míry vyvozovat její vazbu k ZSO Liděřov, vyskytující se v pramenech také pod názvem Ludgeřovice. První zmínka o této vsi je v listině z roku 1440.

Na katastru obce Myslík naproti hradu Hukvaldy, na vysokém poměrně úzkém skalnatém hřbetu, táhnoucím se ve směru SV-JZ a ohraničeném bezejmenným potokem na JV straně a Rybským potokem na SZ straně, se v blízkosti kóty 507,7 na jeho konci, nad prudkým klesáním do údolí, před kterým je malá, vcelku rovná ploška, nachází pozůstatky drobného středověkého opevnění. Vlastní skalnaté jádro je celkem malé - mohla zde stát maximálně jedna stavba, od hřbetu je pak fortifikace oddělena příkopem vysekaným ve skále, cca 5 m širokým.

Archeologický materiál byl získán na JV straně při vrcholu suťového kužele. Na mikroplošce 50 x 50 x 30 cm bylo objeveno kolem stovky nálezů, převážně keramických zlomků, datovaných do 14. stol.

Neu entdeckte mittelalterliche Fortifikationen im Katastralgebiet Karpentná und Myslík /Bez. Frýdek-Místek/. Die kleine mittelalterliche Befestigung, die sich am Rande des Dorfes Karpentná befindet, gehörte vermutlich zu der mittelalterlichen Dorfwüstung Liděřov, die im Jahre 1440 zum ersten Male erwähnt wird. Archäologisches Material hat man hier nicht gewonnen.

Im Kataster der Gemeinde Myslík, gegenüber der Burg Hukvaldy, kann man Überreste einer kleineren Befestigung sehen, die durch archäologisches Material in das 14. Jahrhundert datiert ist.

## ČTVRTÁ SEZÓNA ARCHEOLOGICKÉHO VÝZKUMU HRADU ROKŠTEJNA, K.Ú. BRTNICE V ROCE 1984 / okr. Jihlava/

Zdeněk Měřínský, AÚ ČSAV Brno

V sezóně 1984 se výzkum soustředil na řešení složité stratigrafické situace v severozápadní části dolního nádvoří hradu a dolního paláce a dále ve střední části dolního nádvoří mezi rampou vstupu do horního hra-

du a věží dolního hradu. Zde byla provedena skryvka celkem 5 čtverců /9-11/10; 9-10/11/, kde byly až na zánikový horizont odstraněny sutové vrstvy. Dále pokračoval výzkum v příhradebních komorách F a G /čtv. 12-13/9; 12-13/10/, přistavených k hlavní hradební zdi ve východní části hradu. Menší práce proběhly v prostoru B dolního paláce, která byla vyčištěna až na skalnatý rostlý terén. Hlavní výzkumné práce se soustředily na prostor nádvoří horního hradu /čtv. 4-6/11; 6/10; 4-7/12/ a na předbrání horního hradu /čtv. 8/11/. Celkový počet objektů, tj. kůlových jamek a větších zahloubených, respektive do skály vtesaných i dalších zvláštních stavebních útvarů, dosáhl čísla 123. To znamená, že v roce 1984 bylo prozkoumáno 38 nových objektů.

Na nádvoří dolního hradu v jeho severozápadní části u dolního paláce /čtv. 6-9/9; 7-8/8/ nad předpokládaným starším příkopem /obj. 84/ byly odebírány jednotlivé vrstvy. Ve čtv. 7/8 byla nadále snižována jílovitá žlutá až načervenalá vrstva pod šedohnědou hlinitou vrstvou s destrukcí kamenů. V této žluté vrstvě se objevila linie kamenů, která probíhala v šířce 70 cm jakoby podél okraje příkopu /obj. 84/ a pokračoval v mělkém žlabovitěm zahloubení i do sousedního čtv. 8/8, kde byl její průběh po odebrání žluté jílovité vrstvy též zachycen. Navazovala na ně plocha dlážděná většími plochými kameny o rozloze asi 1 m<sup>2</sup> a celou situaci bylo možno interpretovat jako podrovnávku stěny lehčí srubové konstrukce s předpokládaným vchodem v místech vydlážděných plochými kameny. Souběžně s touto stěnou byl zachycen i průběh další stěny ve čtv. 7/9, který byl též zjištěn po odebrání šedohnědé hlinité vrstvy a částečně i jílovité vrstvy. Tato stěna navazovala na příčnou kamennou zeď přepažující starší zasypaný příkop a přistavenou na jižní straně k severnímu nároží dolního paláce a na severu ke skalnatému svahu, spadajícímu k jihu od horního hradu, na němž stávala ohradní zeď horního hradu, dále k západu zde ještě dochovaná.

Hnědošedá hlinitá vrstva obsahující velké množství keramiky byla sejmuta i ve vedlejším čtv. 8/9. Ze severu do tohoto čtverce zasahoval kamenný sokl /obj. 100/, k němuž na západní straně přiléhala oválná jáma /obj. 82/. Tento sokl je možno interpretovat jako zbytek pece a celý prostor vymezený stěnami lehčí srubové konstrukce tvořil s největší pravděpodobností areál kuchyně dolního hradu. Pod hnědošedou hlinitou vrstvou se ve čtv. 8/9 nacházela žlutá písčité vrstva s maltou a kameny a pod ní v hloubce 30-40 cm ležela další požárová vrstva. Výzkum tohoto požárového horizontu je nutno provést plošně, a proto v něm bude pokračováno až ve výzkumné sezóně 1985.

Ve čtv. 9-11/10 a 9-10/11 byla provedena hrubá skryvka povrchových sutových vrstev, které dosahovaly ve čtv. 9/10; 9/11 mocnosti 140-180 cm a ve východní části ve čtv. 11/10 20-30 cm. Pod sutovou vrstvou se objevila mohutná kamenná destrukce zánikového horizontu, která ležela ve čtv. 9-10/10 a 9-10/11 na šedohnědé hlinité vrstvě s množstvím nálezu keramiky, železných předmětů, zvířecích kostí a dalších artefaktů. V západní části čtv. 9/11 do něj zasahovala rampa vstupu do horního hradu, vystavěná z větších kamenů a navazující svojí zadní částí na skalnatý svah spadající zde k východu. Zdivo rampy bylo dochováno do výše 120 cm, šířka zdiva byla 70-120 cm a zachovaná délka ve směru S-J 300 cm.

Na východní straně nádvoří pokračoval výzkum posledních dvou příhradebních komor G, F /čtv. 12-13/9; 12-13/10/. V komoře F byl sledován stavební vývoj a posloupnost zdiva připojeného spárou na příčku E/F. Postupně zde byly vybírány hnědožluté hlinitopísčité a žluté písčité vyrovnávkové vrstvy, a pod nimi žlutá písčité vrstva s maltou. Nasedaly na starší zdivo, na němž po jílovité úpravě byla částečně vybudována vnitřní zeď komory F. V jižní části komory byla odkryta jílovitá úprava o mocnosti až 50 cm, která nasedala na zvětralé písčité podloží. V této úpravě byl zapuštěn mělký palisádový žlábek /obj. 107/ vyplněný hnědošedou lehčí hlinitou vrstvou a probíhající směrem S-J. Východní okraj žlabku byl lemován 13 kůlovými jamkami /obj. 108-121/, které tvořily konstrukci plotu proplátaného roštím, tzv. polského jezde. Ze zbylé severní a střední části komory se nacházel zahloubený objekt č. 102 vyplněný výše popsanou vyrovnávkovou vrstvou. Nad jeho dnem se zachytilo několik vrstev maltových ker a jižní stěna objektu byla lemována náznaky kamenné plenty. Výzkum tohoto objektu nebyl ještě ukončen a bude v něm pokračováno v sezóně 1985.

Ve vedlejší severněji situované komoře G /čtv. 12/10; 13/10/ byla taktéž vybrána hnědožlutá hlinitopísčité vyrovnávková vrstva o mocnosti až 65 cm, pod níž se nacházela až 40 cm mocná hnědá hlinitopísčité vrstva s kameny nasedající na žlutou písčitou vrstvou se suti a maltou. Na její úrovni byl výzkum zastaven. Ve čtv. 13/10 se nám podařilo zachytit vnitřní líc základu hlavní hradební zdi, jež vybočoval z přímé linie k západu. Vnější líc byl v této části poškozen. Dále se podařilo vyšetřit vztah hlavní hradební zdi k věži dolního hradu, s níž byla svázána.

V sezóně 1984 pokračoval v omezeném rozsahu i výzkum dolního paláce, kde bylo dokončeno vyklizení prostoru B na rostlý terén - skalnaté podloží. Hlavní výzkumné práce se soustředily do prostor horního hradu. Bylo zkoumáno předbrání /čtv. 8/11/ před věží, kterou patrně probíhal vstup do nádvoří horního hradu /čtv. 7/11/. Svah zde spadá k východu a končí zdí rampy vstupu vybíhající do čtv. 9/11. Po odstranění drnové vrstvy se ve čtverci na svahu objevila při vnější východní stěně věže vrstva s hnědožlutou hlinitojílovitou vrstvou s uhlíky obsahující množství keramiky, cihel a zlomky polévavých kachlů malého formátu. Ve východní části čtverce na vlastním svahu spadajícím k východu a ukončeném zbytky nástupní rampy se nacházela hnědá hlinitá vrstva. Po jejím odstranění /mocnost asi 20 cm/ byl čtverec začištěn na skalnaté podloží, na němž se nacházely útržky základů zdiva a stopy i přílepy malty na skále - zbytky rampy vstupu do horního hradu. Byly zde zachyceny i tři zahloubené objekty /obj. 90, 91, 123/. Mezi čtv. 7/10 a 8/10 byl zlikvidován hlavní profil a začištěny zbytky ohradní zdi horního hradu. Byla zde též sledována vnitřní základová spára této hlavní hradební zdi a studován její vztah k věži brány, s jejíž vnější východní stěnou byla svázána, kdežto vnitřní západní stěna věže byla přistavěna dodatečně. V rohu vytvořeném zdí a věží v rozhraní čtv. 7/10 a 7/11 se nacházel zahloubený obj. č. 93, související snad se základovou spárou hradby a věže. Mělký zahloubený objekt /obj. č. 94/ byl prozkoumán ve čtv. 7/11 mezi věží brány /při

jejím západním okraji/ a starší hradební zdi zasahující do západní části čtverce.

Složitým stavebním vývojem prošlo okolí hlavní hranolové věže horního hradu. Odkryvy ve čtv. 6/10 a 6/11 zachytily zděnou příčku o šířce 80 cm přizděnou na spáru k věži a směřující východním směrem na jihozápadní nároží věže brány. Od věže však probíhala další zeď vysunutá však z výše popisované linie směrem k jihu a lomící se v místě styku se zdí probíhající západním směrem od věže pravouhle k jihu. Můžeme předpokládat, že tato zeď byla starší a vymezovala prostor v jihovýchodním rohu horního hradu mezi věží brány, pravouhlým zalomením ohradní zdi k západu a věží horního hradu. Teprve dodatečně došlo k přezdění volného prostoru mezi tímto místem v jihovýchodním rohu horního hradu a vlastní věží. Výše popisovaný prostor přílehlý k věži horního hradu jsme označili jako prostor A. Po skryvce sutové vrstvy zde byla zachycena požárová vrstva obsahující keramiku a mimo jiné i zuhelnatělý hrací kámen z ořechového dřeva.

V uličce mezi věží a průběhem ohradní zdi na jihu byla zachycena starší ohradní zeď horního hradu, do níž byla zakomponována i věž. Tato zeď probíhala čtv. 5/9; 5/10; 6/10. V posledním ze jmenovaných čtvrců byla porušena, ale lze předpokládat, že vytvářela oblouk a navazovala na další pozůstatky zdíva podobného charakteru, které můžeme na základě stratigrafických poznatků označit za starší, a jež se nám podařilo zachytit ve čtv. 7/11 /jeho západní okraj/ a na rozhraní čtv. 6/12 a 7/12. Ve čtv. 6/11 nebyly kromě zdíva v jižní části čtverce zachyceny žádné výraznější stavební pozůstatky. Pouze u severovýchodního nároží věže se nacházely dvě do skály vytesané větší jámy či zahloubeniny /obj. č. 86, 98/, které snad souvisely s dalšími kúlovými jamkami /obj. č. 87, 88, 89/ ve čtv. 5/11 a tvořily součást konstrukce vstupu do 1. patra věže.

Ve čtv. 5/11 byly kromě těchto kúlových jamek zachyceny po odstranění hnědých hlinitých vrstev na skalnaté podloží zbytky zahloubeného útvaru, jenž zasahoval i do sousedních čtvrců 4/11; 4/12; 5/12 /obj. 92/. Byl zahlouben až 60 cm do skalnatého podloží, vyplněn hnědou hlinitou vrstvou a žlutohnědou hlinito-písčitou vrstvou. Vzhledem k tomu, že objekt zasahoval i do sousedních čtvrců, byl prozkoumán pouze asi ze dvou třetin ve čtv. 4/11; 5/11 a 5/12. Předběžně jej lze označit za polozemnicí se vstupem od jihozápadu. Zásyp obsahoval keramiku datovatelnou do 13. století, ve svrchní vrstvě nad objektem byla nalezena větší část olověného pečétidla. Ve čtv. 5/12 se podařilo zachytit zbytky dalšího, asi 30 cm zahloubeného objektu /obj. č. 105/ vyplněného hnědou lehčí hlínou a kameny. Jednalo se patrně o zbytky půdorysu další polozemnicí. Pozoruhodné je, že orientace hlavní osy tohoto objektu byla shodná s těsně vedle se nacházející polozemnicí obj. č. 92, tj. SV-JZ. Do čtverce částečně zasahovaly i další dva zahloubené objekty č. 95 a 106.

Na nádvoří horního hradu byly částečně skryty a prozkoumány ještě dva další čtverce. Plocha čtv. 4/11 byla skryta na skalnaté podloží, v němž se v severovýchodní části rýsovala část obj. č. 92 zasahující sem ze čtv. 5/11 a v jihozápadní části čtverce další větší zahloubený objekt vyplněný hnědou hlinitou vrstvou se stopami malty a prejz a na povrchu s kamennou destrukcí. Část severního okraje tohoto objektu byla patrně ohraničena kamennou plentou, jejíž část se podařilo zachytit v severovýchodním rohu objektu. Objekt zasahoval i do sousedních čtvrců 3/10; 4/10 a 3/11 a jeho výzkum bude ukončen v sezóně 1985. Ve čtv. 4/12 byla provedena pouze skryvka horní drnové a hnědé hlinité vrstvy.

Výzkum hradu Rokštejna v roce 1984 na jedné straně upřesnil řadu poznatků a hypotéz získaných během předchozích výzkumných sezón a na druhé straně odkryvy v prostoru horního hradu ukázaly, jak složitým stavebním vývojem tento objekt během jednoho a půl století své existence prošel a kolik problémů se stavebním vývojem hradu spojených musí výzkum ještě řešit.

Vierte Saison der archäologischen Grabung der Burg Rokštejn, Katastralgebiet Brnice, im Jahre 1984 /Bez. Jihlava/. In der Saison 1984 konzentrierte sich die Grabung auf die Lösung der komplizierten stratigraphischen Situation im nordwestlichen Teil des unteren Burghofes beim unteren Palast und weiter im mittleren Teil des unteren Hofes, zwischen der Eintrittsrampe in die obere Burg und dem Turm der unteren Burg. Hier hat man eine Abdeckung von insgesamt 5 Quadraten /9-11/10; 9-10/11/ vorgenommen, wo bis zum Wüstungshorizont die Schuttschichten beseitigt worden waren. Ferner setzte die Grabung in den Kammern am Wall F und G /Quadrate 12-13/9; 12-13/10/ fort, die zu der Hauptwallmauer im östlichen Teil der Burg angebaut waren. Kleinere Arbeiten verliefen im Raum B des unteren Palastes, der bis zum gewachsenen Felsenterrain gereinigt wurde. Die Hauptausgrabungsarbeiten konzentrierten sich auf den Raum des Hofes der unteren Burg /Quadrate 4-6/11; 6/10; 4-7/12/ und auf den Vortorraum der oberen Burg /Quadrat 8/11/. Die gesamte Zahl der Objekte, d.h. Pfostengruben und grössere eingetiefe, resp. in den Felsen eingehaute sowie weitere besondere Baugebilde, erreichte die Ziffer 123. Das bedeutet, dass im Jahre 1984 achtunddreissig neue Objekte untersucht wurden, was ungefähr ein Drittel aller bisher festgestellten Objekte ist.

#### EINE KLEINE MITTELALTERLICHE FORTIFIKATION IN HODSLAVICE /Bez. Nový Jičín/

Jiří Pavelčík, AÚ ČSAV Brno

Mitglieder der Expositur des AÚ ČSAV Brno in Opava vermassen im Mai 1984 eine kleine mittelalterliche Fortifikation, die sich unweit der südlichen Verbauung der Gemeinde befindet. Der aufgeschüttete Hausberg im Ausmasse von 14 x 14 m steht oberhalb des Zusammenflusses von zwei Bächen westlich von der Strasse II. Klasse Valašské Meziříčí - Nový Jičín. Den Scheitel des Hausberges bildet ein unregelmässiger Kreis.

PŘEHLED VÝZKUMU 1984

Vydává :	Archeologický ústav ČSAV, sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor:	akademik Josef Poulík
Redaktoři:	Dr. Z. Himmelová, Dr. J. Stuchlíková, Dr. J. Unger
Překlady:	Dr. R. Tichý, E. Tichá
Kresby:	A. Krechlerová, P. Šindelář, B. Klíma, M. Plaček, J. Svoboda
Na titulním listě:	rekonstrukce vědérka ze slovanského hradiska Břeclav-Pohansko
Tisk:	VH 103 ZO Svazarmu Brno
Evidenční číslo:	ÚVTEI - 73332
Vydáno jako rukopis:	450 kusů - neprodejné